

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 80007 Dep
0030 OSLO

Vår dato: 20.06.2024
Vår referanse: 115.23/kol/jm
Deres referanse: 24-688-1

Hørings svar revidert gjødselregelverk - Forskriftsforslag om lagring og bruk av gjødsel mv.

Generelle betraktninger

NLR sender inn en høringsuttalelse som er grundig behandlet i organisasjonen. Det er involvert rådgivere i alle produksjoner, og høringsinnspillet er behandlet i styret og i organisasjonens regionutvalg. Forskriftsforslaget er omfattende, detaljrikt og berører hele landbruksnæringa, og vi har kommentarer til mange av detaljene.

Generelt er NLR fornøyd med mye av innholdet i forslaget. Vi er innforstått med bakgrunnen i forhold til avrenning, og mener det er en fornuftig tilnærming å se på ulike landsdeler, gi mulighet for gjødsling etter et balanseprinsipp, samt ha egne regler for spesielt næringskrevende vekster.

NLR vil påpeke at vi ser på husdyrgjødsel som god gjødsel, den bedrer moldinnholdet - som igjen fører til mindre avrenning - bedre infiltrasjon, raskere nedbryting av planterester, osv. God jordhelse betyr som oftest mindre erosjon og avrenning.

Det må settes strenge krav til avfall som skal spres på jordbruksarealer. Landbruket må ikke bli dumpingplass for avfall. Tilliten til norsk matproduksjon er avhengig at vi kan dokumentere at dyrkajorda ikke er forurenset. Samtidig ønsker vi at regelverket utformes slik at det blir mulig å anvende biorest fra biogassanlegg som gjødslingsmiddel.

NLR påpeker at obligatoriske jordprøver hvert 4. år ikke tilrås faglig sett. Feilmarginen ved analysemetodene er større enn mulig endring i næringsinnholdet i jorda i løpet av en fireårsperiode.

Kravet om at jordprøver kun kan tas ut av uavhengige konsulenter støttes ikke. NLR mener at prøveuttak kan gjøres av bonden selv, men det er viktig at uttak skjer etter en fast prosedyre.

NLR ser at noen av endringene fører til økt byråkrati, blant annet ved økt krav til rapportering. Vi mener at det må være et krav at journalføring må kunne gjøres sømløst fra de digitale verktøy som brukes i gjødselplanleggingen.

Den nye forskriften påfører bøndene en vesentlig merkostnad, ikke minst administrative kostnader, økte kostnader med hyppigere jordprøvetaking og utvidelse av kapasitet på gjødsellager. All den tid matproduksjon er et samfunnsoppdrag, er det viktig at merkostnadene knyttet til den nye gjødselbruksforskriften kompenseres økonomisk for bøndene.

NLR foreslår utsettelse av ikrafttredelse, at man anser 2025 som et tilpassings år, og at forskriften trer i kraft fra 2026 med mulighet for enda seinere ikrafttreden på enkelte krav.

Høringsinnspillet er satt opp i henhold til paragrafene i utkastet til forskrift.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

§ 2. Virkeområde

§ 3. Definisjoner

Kapittel 2. Krav til oppsamling og lagring av organisk gjødsel mv.

§ 4. Plassering av gjødselanlegg og driftsbygninger

§ 5. Krav om oppsamling av husdyrgjødsel i driftsbygninger

§ 6. Krav til håndtering av husdyrgjødsel ved utendørs dyrehold Foreslått endring: Ta ut "på steder hvor grunnforholdene gir god infiltrasjon og",

Begrunnelse: Bør fjernes, fordi kravet om god infiltrasjon vil lage en del utfordringer. Blant annet gis det i dag gjerne råd om å sette fôringskorgene opp på berg, for å unngå gjødsel og dårlig dyrevelferd. Slik forslaget er utformet, vil det også være umulig å lage fast tett dekke for enklere å kunne skrape vekk gjødsel fra området.

§ 7. Krav til utforming av lager for husdyrgjødsel og annen organisk gjødsel.

§ 8. Lagring og plassering av tørr organisk gjødsel direkte på bakken

NLR foreslår at:

- Kravet blir satt til å forvalte av lokale landbruksmyndigheter
- Områder med liten årsnedbør kan gis tillatelse til å lagre uten overdekking
- Områder med stor årsnedbør og/ eller er vindutsatt, bør vurderes andre restriksjoner

Begrunnelse:

Innskjerpingene i lagringstid gjort i denne forskriften er riktige. Kort lagringstid vil begrense effekten av andre tiltak nevnt i paragrafen, som overdekking.

§ 9. Krav til oppsamling av silopressaft og lagring av fôr på bakken

Forslag til endra tekst: Siloanlegg for gras og surfôr skal utformes slik at det ikke medfører fare for forurensning. Silopressaft skal samles opp og lagres i overensstemmelse med kravene i § 7.

Rundballer, og annen midlertidig lagring av fôr med tilsvarende begrenset avrenning, kan plasseres direkte på bakken i inntil tre år. Lagringen skal skje i tilstrekkelig avstand fra vannforekomster til at det ikke medfører fare for forurensning. Dersom rundballenes tørrstoffinnhold er under 25 prosent, skal disse lagres på steder hvor grunnforholdene gir god infiltrasjon eller hvor pressaft blir samlet opp.

Begrunnelse: Rundballer med mer enn omtrent 23 prosent tørrstoff har svært lite pressaft og fra 30 prosent tørrstoff dannes det ifølge forsøk og litteratur (Institutt for tekniske fag/NLH 1993, Grovfôrboka, Magne Mo) ikke pressaft. Derfor er lagerplassens infiltrasjon ikke relevant for rundballer som er tørrere enn 25 til 30 prosent tørrstoff. NLR ønsker ikke forbud mot å lagre tørre rundballer på grusplass, for eksempel i tunet.

Der hvor det er et problem at gnagere lager hull på plasten anbefales det å lagre disse på oppgruset plass, eller plass med fast dekke. Lagres disse i tilknytning til driftsbygning vil man også ha mulighet til å drive kjemisk gnagerbekjempelse, noe som er forbudt dersom rundballer lagres i jordekanten. Hjemkjøring og lagring av rundball er også aktuelt der man har problemer med at hjort eller elg ødelegger rundballer.

§ 10. Krav til håndtering av næringsholdig væskeoverskudd fra innendørs husdyrhold og veksthus

§ 11. Krav til håndtering av oppsamlede planterester

§ 12. Krav til lagerkapasitet

NLR foreslår å gi et eget miljøtilskudd til økt lagringskapasitet for de som fram til nå har brukt tillatt mengde husdyrgjødsel om høsten, grunnet manglende lagerplass.

Begrunnelse: Dette skyldes blant annet offentlige krav om kortere lagringssesong da lageret ble dimensjonert.

Mjøsaksjonen (1973-1982) viser med all tydelighet hvilken miljøeffekt sikker lagring og spredning av husdyrgjødsel har for storsamfunnet. Kostnaden kan være betydelig for miljøet, selv om bedre utnyttelse av næringsstoffene ikke kan forrente et større lager.

Vi får også tydelige innspill på at i fjellområdene vil spredningsdato om høsten være svært begrensende. Vekstsesongen i fjellet er kortere enn i lavereliggende strøk, og denne endringen vil derfor mange steder bli svært krevende å klare å gjennomføre.

Sommersesongen vil med dette bli enda mer hektisk, noe som vil føre til at produsentene må spre gjødsel mens de fortsatt driver med høstningsarbeid.

Vår bygningstekniske ekspertise mener at det med stor sannsynlighet vil bli større byggekostnader for tak på gjødselkummer enn beregnet i høringsbrevet. Med dagens priser er et anslag på en komplett gjødselkum på 250m³ med tak, kr 570.000,- hvorav taket utgjør kr 220.000,-. For en kum på 3000m³ er tilsvarende tall kr 2.010.00,- / kr 580.000,-

§ 13. Større anlegg innen fjørfeavl og svineavl

Kapittel 3. Krav til bruk av gjødsel

§ 14. Krav til spredetidspunkt

NLR anbefaler generelt å spre husdyrgjødsel til høstkorn om våren, men i de tilfelle det er aktuelt å spre gjødsel til høstkorn mener vi at fristen bør settes til 15.9.

Begrunnelse:

NLR mener det må gis et generelt unntak for spredning til høstkorn sådd seinest 15.9. Tresking skjer ofte i slutten av august. Såing av høstkorn skjer fram til seint i september. I deler av dette vinduet bør en kunne tillate spredning før såing av høstkorn. NIBIO har vist at 450-600 døgngader er ideelt fra såing til innvintring for en optimal overvintring og dermed sikkert avlingsnivå. Nevnte døgngader oppnås i høstkornområdene gjerne fram til 10-15. september. Varmere vær om høsten gir senere såtid i forhold til tidligere.

§ 15. Krav til spredning

Forskriftsforslaget bruker åpen åker, ihht definisjonene skal dette være åpen jord.

NLR mener at spredning av husdyrgjødsel på åpen jord og stubb skal følges opp med nedmolding innen 18 timer

NLR mener at spredning uten nedmolding kan kun skje på voksende kultur.

Begrunnelse: Spredning på stubb bør ikke være tillatt uten nedmolding/etablering av ny plantevekst og sidestilles med åpen jord.

§ 16. Godkjent spredeareal.

Rogaland er et viktig beitefylke, og vi ønsker at beitene skal nyttes på en god måte både som produksjonsareal, og for å ta vare på kulturlandskapet.

Systemet for godkjenning av beite som spredeareal er godt utbygd i dette fylket. Like fullt vil det være krevende for forvaltning og bonde å få på plass godkjenning av beite som spredeareal når dette også skal gjelde mineralgjødsel. Derfor trengs det tid til tilpasning.

Det er ikke bare Rogaland som har utfordring med nok areal. I Trøndelag sør er det en stor produksjon av seintvoksende kylling (138 bruk) og eggproduksjon som allerede gir problem med areal og fosforgrense på 3,5 kg P. Krav for dagens 280000 kyllinger, er 640 daa. I 2033 blir det ca 900 daa. Trøndelag nord har i dag samlet svineproduksjon som krever 140 daa for purker og 420 daa for slaktegris. I 2033 blir dette hhv. 300 daa og 500 daa

Om ett fylke har underskudd på spredeareal, skal dette føres ut av fylket? Hvilket fylke skal det fraktes til? Kostnaden tas av hvem? Lite aktuelt for jordbruksforetak i husdyrområder å ta imot slam og fast biorest.

§ 17. Vegetasjonssone som er båndlagt mot spredning

NLR mener at det her må brukes samme definisjon av vassdrag som man benytter ved håndtering av kantsoner (årsikker vannføring)

NLR mener at avstandskravet bør være tilsvarende minimumsavstanden ved bruk av plantevernmidler i beite (3 meter).

Begrunnelse: Med et avstandskrav på 6 meter vil det i praksis bli 12 meter kantareal som forsvinner, i tillegg til vassdragets bredde. Småbekker som bukker seg gjennom et beite vil kunne beslaglegge store arealer, og i alle tilfeller bredere soner enn 12 meter. Her vil det bli betydelige arealer med jordbruksjord som da vil gå ut av produksjon, avhengig av definisjonen på hva som er vassdrag. Vi anbefaler at regulering av avstandskrav defineres som vannforekomster med års sikker vannføring. Dersom veigrøfter i beiter tas med i avstandskravet, vil store deler av beitene bli umulige å gjødsle, da veiene er bygd for å kunne kjøre på med gjødselutstyr, hvor man skyter/kaster ut gjødsla ifra. Fokus må være minst mulig avrenning ut i vassdrag, små profilerings tiltak for eksempel, vil kunne ha større effekt enn en 6m fast sone.

§ 18. Gjødsling etter behov

§ 19. Begrensning for nitrogen i sårbare områder

For nitrogen vises det til det gjeldende nitratdirektivet som definerer en maks grense på tilføring av 17kg N fra husdyrgjødsel per år på deler av arealet som har avrenning til Oslofjorden. Nitratsdirektivet har et annet hjemmelsgrunnlag, og det er valgt å ikke ha egne begrensninger for bruk av N i denne forskriften. NLR støtter at det ikke gjøres ytterligere endringer i denne omgang.

§20. Gjødsling med P enten etter balanse eller grenser i 3 regioner

NLR mener at:

- ✓ korn vil generelt klare seg med de nivåer som er satt som tillatt
- ✓ søknad om generell dispensasjon til de regionale begrensningene må gjøres ubyråkratiske og enkle å forholde seg til
- ✓ analyser av organisk gjødsel vil egne seg bedre enn normtall og beregning av fosforstrømmen
- ✓ de som kan dokumentere avlingstap til vilt, spesielt hjort og rein, må kunne bruke større avling som grunnlag for P-gjødsling. Hjort fjerner store mengder avling på enkeltbruk. Mye av fosforet havner utenfor enga, da den har dagleier og ellers opphold i utmark den tiden som ikke benyttes inne på jordbruksjord til beiting. Tilsvarende problemstilling gjelder delvis også for rein, gås, og andre viltarter.
- ✓ per i dag er det liten tilgang på mineralgjødsel uten P
- ✓ maks 10% over norm gjelder for det enkelte skiftet, hvordan takle sterkere P-gjødsling ved lave P-AL?
- ✓ jordprøver har for stor feilmargen til å dokumentere endringer med 4 års horisont
- ✓ usikre på hvordan fosforkrevende vekster skal håndteres i gårdens regnskap?

§ 21 Særlig P krevende vekster

En rekke grønnsaker og poteter responderer positivt i form av avling og kvalitet, på tilførsel av større mengder fosfor enn plantene tar opp.

Normene for fosfor er for flere vekster høyere i Norge enn i nabolandene lengere sør. Dette kommer av at det er kaldere jordtemperatur om våren i Norge i forhold til nabolandene, og at fosfor har redusert mobilitet ved lave temperaturer. At det kan gjødsles til riktig kvalitet og ønsket avling må det gis rom for, også med tanke på dokumentasjon over år.

For å kunne redusere tilførselen av P i henhold til de nye normene fra NIBIO/ NLR til poteter og grønnsaker på jord med høye P-AL-verdier eller det det benyttes husdyrgjødsel, er det nødvendig med tilgang på klorfri gjødsel med N:K-forhold på 0,4-0,7 og P% på 0-2. Dette har ikke næringa tilgang på pr i dag.

NLR mener at:

- ✓ det bør defineres et minsteareal, hvor innmelding til offentlig register er unødvendig. For eksempel potetåker på mindre enn 2 dekar er fritatt fra kravet om innmelding, for å spare byråkrati
- ✓ Fôrmais bør inn i lista over fosforkrevende vekster som er fritatt fra fosforgrensene. '

§ 22 Gjødsel med avløpsslam

NLR mener at:

- ✓ dyrking av grønnsaker og poteter ikke skal skje på arealer der det er spredt slam i tungmetall klasse II og III
- ✓ at begrensninger for slamspredning må ha de samme tillatelser for P-innhold i jord, som ved spredning av biorest og andre importerte gjødseiltyper
- ✓ P i slam er hardt bundet. Likevel kreves det P-AI < 14 for å få tillatelse. Dette begrenser spredemuligheter av organisk gjødsel som importeres til garden. Større arealer vil da få en begrensning hvis snitt P-AI ligger lavere, men enkeltområder på skiftet ligger høyere. Hvordan forholde seg til variasjoner innad på skifter?
- ✓ Sør-Østlandet har flere produsenter av slam, noe som kan gi stor utfordring for de som kan hente fra flere i forhold til sein tilgang på deklarasjon.
- ✓ Skal N fra slam følge samme tak som N fra husdyrgjødsel?

§23 Melding om bruk av gjødsel med avløpsslam

Kapittel 5 Særlige bestemmelser tungmetall

§24 Bruksmengde utfra tungmetallinnhold

NLR mener at:

- ✓ leverandør av gjødselvarer med tungmetaller må levere deklarasjonsanalyse ved levering
- ✓ biorest av hovedsakelig husdyrgjødsel kommer i en spesiell posisjon da den kan komme innenfor lovverket mhp tungmetaller, mens direkte bruk av husdyrgjødsel ikke må forholde seg til tilsvarende grenseverdier
- ✓ resirkulering via landbruket vil kreve sikkerhet for de stoffene som skal resirkuleres. NLR er generelt skeptisk til å tillate resirkulering som seinere kan gi begrensninger på dyrket jord
- ✓ Hva blir begrensningene for flyve- og bunnaske fra gårder med flis og halmfyringsanlegg? Ikke tillatt i dag, men forbrenningsmateriale foreslås tillatt med 800kg/daa?

§25 Særlige bestemmelser tungmetall bruk på dyrka jord

Forslaget til tekst er uklart, men det kan virke som om dette også vil gjelde bruk av bondens egen husdyrgjødsel. En slik tolkning kan gi uante konsekvenser, både i kostnader for bonden, og muligheten for å disponere egen gjødsel. Da første ledd er rettet mot gjødselvarer i tungmetallklassene I-III, forstår vi det slik at det ikke er rettet mot egen husdyrgjødsel.

Andre ledd skaper også stor usikkerhet. Hvem skal definere hvilke områder som må dokumenteres med prøveuttak? Hvor ofte og tett må det tas prøver, og hva vil dette

medføre av kostnader? Vil konsekvensen av dette kunne bli at husdyrproduksjon i for eksempel gruvedriftsområder må opphøre?

Vi ser også at regelverket, slik det nå foreligger, vil kunne gi store problemer for biogassanlegg. Systemet med klasser gjør at man for eksempel kan få klasse I gjødsel pga sink, og kan ikke bruke den på et areal med mye kadmium. Her viser vi til Norsøk sin høringssuttalelse. Er det mulig å ha et system der man ser på verdiene for samme metall, dvs om jorda har over grenseverdien for Cd i §25, kan man bruke gjødsel i klasse I forutsatt at det er annet metall enn Cd som gjør at gjødsel er klasse I?

Kapittel 6. Krav til plan og deklarasjon

§26 Krav til gjødslingsplan

Hovedsakelig som i dag, men krav om jordprøver hvert 4.år, plan for overskudd av organisk gjødsel og oppbevaring i 5 år.

NLR mener at:

- ✓ jordprøver hvert 4. år har liten til ingen hensikt da feilmarginen i analysemetoden er større enn mulig endring i næringsinnholdet i jorda. Dette med bakgrunn i anbefalinger fra NMBU og NIBIO, i tillegg til våre egne erfaringer.
- ✓ kost-nytte av jordprøver hvert 4. år tilsier at så ofte jordprøvetaking, kombinert med usikkerheten i analysen, ikke er regningsssvarende, hverken for myndigheter eller bonde
- ✓ gjødslingsplanprogram med god faglig basis, viser en stor sikkerhet for utvikling i P-AI, som er den essensielle faktoren i det nye regelverket. Men jordprøver er fortsatt den viktigste parameteren for næringstilstanden i jorda og dermed grunnlag for rett gjødsling.
- ✓ At vi i presisjonslandbruket tilrår hyppigere og tett jordprøvetaking for å rette opp ujevnheter har en helt annen verdi, enn å gjøre det obligatorisk på alle skifter og der vi har god oversikt.

§ 27. Krav til journal med dokumentasjon på mottak, bortskaffelse og bruk av gjødsel

NLR mener at:

- ✓ dokumentasjon gitt fra Skifteplan er et godt utgangspunkt for å tilfredsstill forskriften, både for organisk- og mineralgjødsel. NLR mener derfor at all innrapportering må kunne legges opp sømløst i forhold til dagens planleggingsprogram
- ✓ en må kunne dokumentere hvor mye plantetilgjengelig- og total-N organisk gjødsel inneholder, da det er viktig i «Nitratdirektivsområder»
- ✓ størst utfordring vil en bonde som er mottaker av ulike organiske gjødseltyper få. Grunnen er variabelt innhold og ts-innhold i ulike batcher av bioest, slam, kompost mm. En må derfor kreve at deklarasjon må foreligge ved leveranse fra ulike produsenter.
- ✓ I Rogaland har Statsforvalteren godkjent avtale om bortskaffelse og mottak av organisk gjødsel. Kan denne være aktuell å ta i bruk i hele landet?

§ 28. Særlige krav til journal ved bruk av visse gjødselvarer på jordbruksarealer

NLR mener at:

- ✓ journalføring må kunne gjøres strømlinjeformet fra de digitale verktøy som brukes i gjødslingsplanleggingen

§ 29. Uttak og analyse av jordprøver

NLR mener at:

- ✓ gårdbrukere er kvalifiserte og skal gis samme mulighet til å ta ut jordprøver, som uavhengige konsulenter. Det er viktigere at prøven tas ut i henhold til standard prosedyre, enn hvem som tar ut prøven.
- ✓ koordinatfestede jordprøver gir en god vurdering av jordas næringsinnhold mm
- ✓ analyser av husdyrgjødsel vil være hensiktsmessig. Større gevinst ved å vite hva møkka inneholder enn ofte jordprøvetaking.
- ✓ analyseresultater kan gis av analyselaboratoriet til offentlig register. Det vil gi rasjonell oversendelse. Prøvene vil være registrert på bruker, men ikke det enkelte punkt. Dette gir tilfredsstillende informasjon til myndigheter.
- ✓ glødetap er nyttig for å vurdere organisk innhold og mulighet for mineralisering. Over tid er det også interessant å følge med på hvordan dette tallet endrer seg, da det kan fortelle om jordhelse og karbonbinding i jord, noe som er nyttig i klimasammenheng. Dette er pr i dag ikke et krav, men gjøres på de fleste jordprøver som tas ut, og vil ikke påføre bonden nevneverdig merkostnad. Med koordinatfesting av prøvene, vil glødetap gi nyttig merverdi.

Kapittel 7. Tilsyn, klage, straff mv

NLR mener at:

- ✓ Det må generelt tilstrebes at forskriften ikke legger opp til mer arbeid for hverken bonde eller myndigheter enn det som gir en kost-nytte-effekt i forhold til det man ønsker oppnå.

Kapittel 8. Ikrafttredelse, overgangsregler og endring av forskriften

§ 35. Ikrafttredelse

NLR foreslår:

- ✓ En utsettelse av ikrafttredelse, at man anser 2025 som et tilpasnings år, og at den trer i kraft fra 2026 med mulighet for at deler av forskriften må ha enda seinere ikrafttredelse.

Begrunnelse:

Vi trenger bedre tid enn til 2025 for full implementering, også fordi dataverktøy for driftsstyring/logging (noteringsverktøy) osv trenger oppdateringer for å kunne handtere forskriften. Det bør være en standard for utveksling av informasjon, slik at bonden ikke blir låst til ett bestemt verktøy.

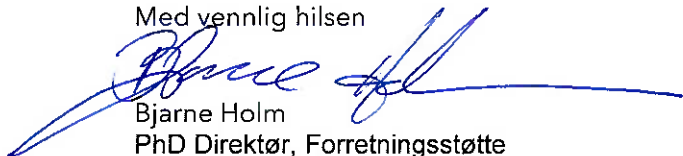
Mange har allerede kjøpt inn gjødsel på forhånd, mye er allerede produsert, og sendt ut. Gjødselplaner er allerede laget. For eksempel vil et høstgjenlegg gjødslet i 2024 ha innvirkning på fosfortildelingen i 2025.

Gjødselsortimentet må endres, og produsentene må endre sine produksjoner/hente fra andre anlegg.

§36 Overgangsbestemmelser

Trøndelag er kjent for sine raviner som i all tid har blitt brukt som beiter. Alle beiter må ha godkjenning som spredeareal innen 2027, selv om de bare gjødsles med mineralgjødsel. Kun beiter som er notert opp som gjødslet i gjødslingsplan 2022/2023/2024 vil bli godkjent. Dette kravet bør utsettes til 2029.

Med vennlig hilsen

Bjarne Holm
PhD Direktør, Forretningsstøtte

Mobil: +4792237155

Saksbehandler: Kåre Oskar Larsen/Jon Mjærum